

ВІДЗИВ

офіційного опонента на дисертаційне дослідження

Любіної Любові Анатоліївни «Гендерні особливості формування професійної компетентності майбутніх лікарів», представлену на здобуття наукового ступеня кандидата психологічних наук за спеціальністю

19.00.07 – педагогічна та вікова психологія

Актуальність представленої дослідження обумовлена пріоритетними завданнями вищої професійної медичної освіти в Україні, що полягають у формуванні гармонійно розвиненої особистості, якій властиві високі морально-духовні цінності, достатня теоретична й практична підготовка, творча активність та конкурентоспроможність на ринку праці.

Проблема формування професійної компетентності майбутніх фахівців належить до числа однієї з найбільш актуальних проблем у розвитку сучасної психології, педагогіки, соціології та інших дисциплін гуманітарного та природничого циклів. Тому цілком виправданим виглядає той факт, що згадана проблематика останнім часом активно досліджується вітчизняними і зарубіжними вченими.

Особливого значення вивчення зазначеного кола питань має у ході підготовки кваліфікованих фахівців-медиків на етапі їхнього професійного становлення у вищих навчальних закладах. У цьому контексті особливого розгляду набуває проблема професійного становлення та розвитку особистості студентів із урахуванням гендерних характеристик. Також слід констатувати, що наразі існує певна прогалина у вивченні гендерних особливостей становлення та формування професійної компетентності майбутнього лікаря з урахуванням українських реалій.

Звернення авторки дослідження до гендерного аспекту та урахування соціально-культурного розуміння гендеру, як однієї з базових характеристик особистості детермінує розвиток професійного становлення особистості, формування її самосвідомості що є вкрай важливим для теорії і практики вітчизняної психолого-педагогічної науки.

З огляду на вищесказане, актуальність теми дисертаційного дослідження **Любіної Любові Анатоліївни** не викликає сумніву.

Дисертаційна робота логічно структурована, чітко визначено об'єкт, предмет, сформульовано мету, гіпотезу та завдання дослідження; окреслено методологічні засади і методи дослідження, розкрито наукову новизну, теоретичне та практичне значення роботи; вказано дослідницьку базу. Це дозволило авторці спланувати і здійснити дисертаційне дослідження на належному науковому рівні, забезпечити надійність та достатню вірогідність отриманих результатів. Спираючись на результати вивчення теоретичного матеріалу, авторка дисертації розкриває основні наукові положення дослідження, які логічно переходять у здійснення експерименту та розробки програми авторського спецкурсу з психології «Гендерні особливості професійного становлення успішного лікаря» та гендерно-орієнтованого тренінгу психолого-педагогічного спрямування «Формування та розвиток основних компонентів професійної компетентності майбутніх лікарів».

У першому розділі роботи здобувачкою представлений глибокий теоретичний аналіз проблеми професійної компетентності. Визначено види професійної компетентності майбутнього лікаря, які в своєму гармонічному поєднанні забезпечують оптимальний розвиток цієї складової його професійного становлення.

На основі здійсненого аналізу літератури дисертанткою показано, що високий рівень професіоналізму, компетентність оцінюються в суспільстві через призму гендерної приналежності. До основних гендерних характеристик особистості, які детермінують процес становлення професійної компетентності майбутніх лікарів на етапі професіоналізації у ВМНЗ, здобувачка визначає: гендерну ідентичність, гендерні ролі, гендерні установки, гендерні стереотипи, показники маскулінності та фемінності.

Значна кількість використаних авторкою літературних джерел свідчить про всебічне висвітлення теоретичних положень, щільно пов'язаних з темою дослідження. Такий комплексний підхід забезпечувався опрацюванням науково-методичної літератури з педагогічної, вікової, соціальної, гендерної та практичної психології.

У **другому розділі** здобувачкою описано програму емпіричного дослідження, охарактеризовано його етапи та основні завдання. Визначено та охарактеризовано методологічну основу та підібрано методики до вивчення питань, що досліджувалися.

Здійснений авторкою якісний аналіз емпіричних даних свідчить про наявність гендерних відмінностей та недостатній рівень розвитку досліджуваних компонентів професійної компетентності у майбутніх лікарів, більше на до дипломному, менше на післядипломному рівнях, що є частковим підтвердженням висунутої гіпотези дисертаційної роботи. На основі здобутих емпіричних результатів дисертанткою було встановлено, що найбільш сензитивною категорією для розвитку професійної компетентності є студенти-медики третього курсу.

Слід зазначити, що проведення емпіричного дослідження авторкою забезпечувалось використанням сукупності методів, адекватних його предмету, меті і завданням, поєднанням якісного та кількісного аналізу отриманих даних, достатньою кількістю та репрезентативністю вибірки, застосуванням методів математичної статистики. Статистична обробка отриманих даних здійснювалася за допомогою кореляційного аналізу та параметричного порівняння середніх величин, отриманих у кожній з груп.

У **третьому розділі** авторкою розкрита суть формувального етапу експерименту, яка полягала в розробці психолого-педагогічної моделі формування професійної компетентності майбутніх лікарів, яка є практичною знахідкою та спрямована на підготовку конкурентоспроможних медичних фахівців з високим рівнем сформованості професійної компетентності, орієнтована на професійну й особистісну самореалізацію й удосконалення майбутнього лікаря.

Дисертанткою обґрунтовано реалізацію гендерно-орієнтованих програм спецкурсу та тренінгу з метою формування професійної компетентності майбутніх лікарів. Впроваджено у навчальний процес ВМНЗ гендерно-освітні технології, що спрямовані на розвиток гендерної культури, гендерної чутливості та толерантності, професійної спрямованості та самосвідомості, а також інших професійно важливих складових особистості майбутніх фахівців з медицини.

Програма формувальних впливів здійснювалась за напрямками: розвиток ціннісно-мотиваційного, комунікативного, поведінкового і рефлексивно-творчого компонентів професійної компетентності майбутніх лікарів.

Здійснено повторний зріз дослідження з метою визначення та аналізу формувальних впливів після проведення розвивальних занять. Результати впровадження цієї програми свідчать про позитивні якісні та кількісні зміни у розвитку професійної компетентності учасників експериментальної групи.

Результати формувального експерименту, спрямованого на реалізацію запропонованої програми, підтвердили її ефективність.

Надійність і вірогідність результатів дисертаційної роботи **Любіної Л.А.** забезпечувалися теоретичним аналізом проблеми методологічною і теоретичною обґрунтованістю її вихідних положень; відповідністю методів, що використовувалися меті та завданням дослідження, послідовною реалізацією теоретичних положень у розв'язанні його завдань, кількісними та якісним аналізом емпіричних даних, а також репрезентативністю вибірки, методологічною та теоретичною обґрунтованістю вихідних даних. Висновки дисертаційної роботи відповідають виконаним завданням, їх викладено достатньо послідовно й логічно.

Загалом зміст дисертації дає підстави стверджувати, що виконане дослідження є ґрунтовним і завершеним внеском у вітчизняну психолого-педагогічну науку, його результати мають наукову новизну, пройшли необхідну апробацію у ході обговорень на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях. Написання наукових статей та тез, оформлення матеріалів роботи відповідають вимогам МОН України, що дає підставу говорити про цілісність дослідження та його науково-практичну цінність. Це свідчить про доцільність вибору теми та наявність подальших перспектив у процесі її дослідження.

Позитивно оцінюючи наукове та практичне значення результатів дисертаційного дослідження Любіної Л.А., вважаємо за доцільне висловити кілька зауважень та пропозицій:

1. На наш погляд у теоретичному аналізі проблеми дослідження авторкою досить повно представлено витоки професійної компетентності, але лише оглядово

представлено її структуру. Доцільно було б розкрити основні компоненти професійної компетентності майбутнього лікаря у першому розділі дисертаційного дослідження.

2. Дисертаційна робота ще більше виграла б, якби наявний масив емпіричного та статистичного матеріалу був повніше використаний авторкою для порівняльного аналізу положень другого розділу.

3. Бажано звернути увагу на висновки до розділів та загальні висновки у тексті дисертації, які могли б бути більш стислими, це надало б роботі більшій конкретності та логічної завершеності.

Висловлені зауваження та пропозиції мають, в основному, дискусійний характер і не знижують загальної позитивної оцінки дисертаційного дослідження як цілісного, завершеного наукового доробку. Завдання, які поставлені у роботі, виконані. Публікації авторки (23) та автореферат відповідають тематиці рукопису дисертації та розкривають його зміст.

На підставі вищезазначеного можна констатувати, що дисертаційне дослідження **„Гендерні особливості формування професійної компетентності майбутніх лікарів“**, носить характер логічно завершеного наукового дослідження, за своїм змістом, актуальністю, науковим і методичним рівнем і повністю відповідає вимогам МОН України щодо присудження наукових ступенів, а його авторка, **Любіна Любов Анатоліївна**, заслуговує на присвоєння їй наукового ступеня кандидата психологічних наук за спеціальністю 19.00.07 — педагогічна та вікова психологія.

Кандидат психологічних наук, доцент
кафедри загальної і медичної психології
та педагогіки Національного медичного
університету імені О. О. Богомольця

Н. М. Городнова

